

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมเป็นที่รวมของผู้คนที่หลากหลายเผ่าพันธุ์ และผู้คนต่างก็มีศาสนาที่ตนเองนับถือแตกต่างกันออกไป ในบางสังคมอาจมี ศาสนาที่ผู้คนนับถือมากมายหลายศาสนา แทบทุกสังคมในโลกมักจะมามากกว่าหนึ่งศาสนาเสมอ ศาสนาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่หล่อหลอมให้คนมีความรู้สึกร่วมกันว่าเขาและเพื่อนพ้องที่นับถือศาสนาเดียวกันกับเขาเป็นกลุ่มเดียวกัน ศาสนาจึงกลายเป็นสถาบันหลอมรวมผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ทรงพลังมากที่สุด สถาบันหนึ่ง ในขณะเดียวกัน ศาสนาก็อาจสร้างความรู้สึกให้คนในศาสนาหนึ่งรู้สึกว่าการในอีกศาสนาหนึ่งเป็นพวกหนึ่งต่างหากจากตนเอง การกระทบกระทั่งทางความเชื่อในเรื่องของศาสนาเคยปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าหลายครั้งได้ลุกลามกลายมาเป็นความกระทบกระทั่งระหว่างกลุ่มชนและเกิดสงครามในที่สุด^๑

อย่างไรก็ตามศาสนามีความสำคัญทั้งสำหรับชีวิตส่วนตัว และชีวิตทางสังคม ในทางส่วนตัวศาสนาช่วยให้บุคคลมีจิตใจสงบมีกำลังใจที่จะต่อสู้อุปสรรคและมีชีวิตอยู่ต่อไป สามารถนำพาชีวิตของตนสู่จุดหมายปลายทางได้สำหรับทางสังคมนั้น คนมีความเชื่อเดียวกันหรือคนที่เคารพนับถือศาสนาเดียวกัน ทำให้มีความปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การยึดมั่นในศาสนา หลักธรรมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ช่วยให้สังคมมีโลกทัศน์ และค่านิยมในทางเดียวกัน ทำให้เกิดความเห็นใจซึ่งกันและกัน ทำให้คนในสังคมมีเอกลักษณ์ร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะเด่นชัด แตกต่างไปจากเอกลักษณ์ของสังคมอื่น ในแง่ศาสนาจึงช่วยให้สังคมดำรงอยู่อย่างมั่นคงและชีวิตของบุคคลก็มีความสัมพันธ์ กับศาสนาอย่างแยกไม่ออก^๒

พระพุทธศาสนา สอนการดำเนินชีวิตตามหลักปฏิบัติทางสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งหลักธรรมข้อนี้ใช้ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ทำให้รู้เท่าทันชีวิต

^๑ สมภาร พรหมทา, มนุษย์กับศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๑.

^๒ เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔๐.

ไม่หลงมกมาย มุ่งความสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ไม่โอนเอียงสูงต่ำในด้านใดด้านหนึ่ง

ศาสนาคริสต์ สอนให้รับผิชอบที่จะดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระเยซูคริสต์ และประพาศิตนเป็นศาสนิกที่ดี ชาวคริสต์มีความมั่นใจในความรักของพระเจ้าและดำรงชีวิตด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งที่พระเจ้าทรงสร้างขึ้น ชาวคริสต์ที่ดียอมเต็มใจที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัวและมีกำลังใจในการทำมาดีโดยเหตุที่พวกเขาเป็นผู้เคารพในสิ่งสร้างสรรค์ของพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์^๓

ศาสนาอิสลาม สอนเรื่องศรัทธาอย่างบริสุทธิ์ ยอมรับในเอกภาพของพระศาสดา และมีจุดมุ่งหมายให้สร้างคุณภาพของชีวิต คือวัตถุและจิตใจโดยชีทางให้มนุษย์ปฏิบัติตามเพื่อสันติสุขทั้งด้านขัดเกลจิตใจและการดำรงสันติภาพระหว่างเพื่อนมนุษย์^๔

ประเทศไทย ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงครองแผ่นดินโดยธรรม มีการปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์เป็นพ่อของปวงชนชาวไทย ทุกหมู่เหล่า และทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ของทุกศาสนา ได้ทรงแสดงคุณธรรมพื้นฐานไว้ ๕ ประการ^๕ คือ ความจริงใจ การฝึกฝน ความอดกลั้น การเสียสละ และการปฏิบัติตามหลักศาสนา ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ศาสนิกในแต่ละศาสนาปฏิบัติตามคำสอนเป็นการส่งเสริมศาสนาของตน ดังนั้นสังคมไทยจึงปรากฏว่ามีชนชาวไทยนับถือศาสนาต่าง ๆ เช่น พุทธ คริสต์ อิสลาม และอื่น ๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำเนินพระราชกรณียกิจต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์โดยตรง แก่พสกนิกรของพระองค์โดยไม่ทรงถือความแตกต่างในด้านศาสนา แต่ประการใด

รัฐบาลได้ให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองทุกศาสนา ทั้งพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามและศาสนาอื่น ๆ ส่งเสริมให้มีความเข้าใจกัน ให้สมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชน ทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรม ของทุกศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนชาวไทยทุกคน มีความภาคภูมิใจ ในการเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน ระหว่างชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยผู้นับถือ

^๓ ภัทรพร สิริกาญจน์ และคณะ, ความรู้พื้นฐานทางศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๐.

^๔ เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์, หน้า ๑๘๑.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๔.

ศาสนาอื่น ๆ เคารพกันในความหลากหลายเชื้อชาติหลายศาสนา

จากประวัติศาสตร์ชาติไทย นับแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานีลงมา ไม่มีสมัยใดที่ไทยจะมีการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศมากมายกว้างขวางเท่าสมเด็จพระนารายณ์ ชาวต่างประเทศที่มีการติดต่อกับไทยครั้งนั้น นอกจากจะมี จีน มลายู เปอร์เซีย โปรตุเกสเข้ามา ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ เป็นชาติแรก ชาวฮอลันดาเข้ามาในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นชาติที่ ๒ อังกฤษเข้ามาในรัชสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ เป็นชาติที่ ๓ และฝรั่งเศสเข้ามาในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นชาติที่ ๔ จึงเป็นที่มาของการนับถือศาสนาต่าง ๆ เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาอื่น ๆ^๖

การอพยพของประชากรจากกรุงศรีอยุธยา ภายหลังสงครามเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๒ โดยเป็นพื้นที่ เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานเนื่องจากตั้งอยู่ไม่ไกลจากพระราชวังเดิม อีกทั้งยังมีความสะดวก ในการทำการค้าขายเพราะอยู่ติดต่อกับปากคลองบางกอกใหญ่ จึงมีชาวไทย ชาวจีน ชาว โปรตุเกส และชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูและอาหรับซึ่งอพยพมาจาก กรุงศรีอยุธยาเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานในพื้นที่แห่งนี้เป็นจำนวนมาก^๗

ชุมชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสมัยกรุงธนบุรีต่างได้รับพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการที่ทรงสนับสนุนให้ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข บุคคลสำคัญในชุมชนหลายแห่งเคยมีส่วนร่วมในการทำศึกสงครามสมัยกรุงธนบุรี และบางชุมชนยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการพระราชทานที่ดินหรือขยายพื้นที่ให้พอเพียงแก่สมาชิกในชุมชน ถึงแม้ว่าจะเป็นชุมชนต่างชาติในสังคมไทยสมัยนั้นทำให้เมืองธนบุรีเป็นราชธานีที่ประกอบด้วยกลุ่มชนหลากหลายเชื้อชาติที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^๘

^๖เจริญ ชัยชนะ, ไทย ๕ สมัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสริมวิทย์ บรรณาการ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐๐-๒๐๑.

^๗วัชร ปลายนาทร, ชุมชนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา : กรณีศึกษาชุมชนเมืองของสังคมไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๕.

^๘วัชร ปลายนาทร, งานวิจัยเรื่อง ตามรอยเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี : ศึกษาจากพงศาวดารและสถานที่จริง, (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒๖.

ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ตั้งแต่สมัยอยุธยา ความหลากหลายทางเชื้อชาติ และศาสนาทั้ง พุทธ คริสต์ อิสลาม ยังคงยึดมั่นในความเชื่อ ความศรัทธา แผ่นดินทางวัฒนธรรมจนกลมกลืน เป็นเนื้อเดียว วิถีชีวิตที่เรียบง่าย เก่งในเรื่องผลงานความขัดแย้ง และมีความยืดหยุ่นสูงสามารถบริหารจัดการความคิดเห็นที่ต่างได้อย่างดีเยี่ยม^๙

ประชากรในชุมชนประกอบไปด้วยผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ (นิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์) ศาสนาอิสลาม (ทั้งนิกายสุนนีและนิกายชีอะห์) จึงเป็นชุมชนที่มีศาสนสถานของศาสนาต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ศาสนสถานบางแห่งก่อตั้งขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี เช่น วัดช่างดาครู้ส มัสยิดกุฎีขาวหรือมัสยิดบางหลวงศาสนสถานบางแห่งสร้างขึ้นโดยพระมหากษัตริย์และขุนนางในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร วัดประยุรวงศาวาส และวัดบุปผาราม ศาสนสถานอีกหลายแห่งสร้างขึ้นโดย ประชากรเชื้อชาติต่าง ๆ ซึ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนแห่งนี้ ศาสนสถานดังกล่าว เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งแสดงถึง การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของประชากรต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนเมืองในสมัยนั้น^{๑๐}

ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว อยู่ในเขตการปกครองของ เขตธนบุรีแขวงวัดกัลยาณมิตร เป็นเขตที่ประชาชน อาศัยอยู่ร่วมกันหลายเชื้อชาติหลายศาสนา ซึ่งมีทั้ง จีน โปรตุเกส แขก มอญ ลาว นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนต่างๆ มีศาลเจ้าเกียนอันเกง ศูนย์รวมความเคารพศรัทธาของชาวจีนวัดช่างดาครู้ส วัดคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก ของชาวโปรตุเกส มัสยิดบางหลวง (กุฎีขาว) ศาสนสถานของชาวมุสลิม ซึ่งยังคงยึดมั่นในความเชื่อ ความศรัทธาทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ซึ่งแผ่นดินทางวัฒนธรรมจนกลมกลืนเป็นเนื้อเดียว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เก่งในเรื่องผลงานความ บริหารจัดการความคิดเห็นที่ต่างกันได้เป็นอย่างดี^{๑๑}

^๙รัตน์ สุพฤทธิพาณิชย์, ปาติดา ศรีสง่า บทความเรื่อง สามกุฎี ลี้ศาสนา ชุมชนกรุงเทพดั้งเดิมที่สมบูรณ์, หน้า ๒.

^{๑๐}วัชร กล้วยนาทร, ชุมชนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา : กรณีศึกษาชุมชนเมืองของสังคมไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น, หน้า ๓๑.

^{๑๑}รัตน์ สุพฤทธิพาณิชย์, ปาติดา ศรีสง่า บทความเรื่อง สามกุฎี ลี้ศาสนา ชุมชนกรุงเทพดั้งเดิมที่สมบูรณ์, หน้า ๒.

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน พบว่ากลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๑๒}

ชุมชนวัดกัลยาณมิตรเป็นชุมชนที่อยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองบางกอกใหญ่ มีพื้นที่ ๒๒ ไร่ ลักษณะชุมชนเป็นแบบดั้งเดิม ทิศเหนือจรด แม่น้ำเจ้าพระยา ทิศใต้จรด ถนนอิสรภาพ ทิศตะวันออกจรด ถนนประชาธิปไตย ทิศตะวันตกจรด คลองบางกอกใหญ่ จึงมีแม่น้ำและคลองล้อมรอบ เส้นทางคมนาคมมีทั้งทางถนนและทางเรือ โดยมีถนนเทศบาลสาย ๒ ตัดผ่านชุมชนและมีเรือข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีท่าเรือวัดกัลยาณมิตรสำหรับการโดยสารทางเรือ^{๑๓}

ชุมชนกุฎีจีน มีพื้นที่ ๓๒ ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือติดแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศใต้ติด ถนนซอยวัดกัลยาณมิตรทิศตะวันออกติดวัดประยุรวงศาวาสและทิศตะวันตกติดกับชุมชนวัดกัลยาณมิตร ประกอบด้วย ๓๔๖ ครัวเรือน มีประชากร ๑,๘๕๐ คน^{๑๔}

ชุมชนกุฎีจีน เป็นชุมชนเสนาบดีชาวโปรตุเกส ที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ปัจจุบันชาวโปรตุเกส หน้าตาออกไปทางคนไทยไปหมดแล้ว ชุมชนแห่งนี้มีโบสถ์ซางตาครู้ส ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนยังสืบทอดความศรัทธาในศาสนา การจัดกิจกรรมทางศาสนา ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายเครือญาติสืบทอดกันมา ทำให้ชุมชนสนิทสนมกันแนบแน่น การแบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันของคนในชุมชนโบสถ์ซางตาครู้สจึงเป็นพื้นที่ศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนตลอดมา^{๑๕}

ชุมชนกุฎีขาวมีพื้นที่ ๒๗ ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือเป็นคลองโรงสีคั่นกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศใต้ มีคลองวัดคอกไม้ทิศตะวันออกติดกับคลองกุฎีขาว และทิศตะวันตกติดคลองบางกอกใหญ่ ประกอบด้วย ๒๕๕ ครัวเรือนมีประชากร ๑,๑๓๗ คนชุมชนกุฎีขาว

^{๑๒} สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, การศึกษาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่านกุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตธนบุรี, ๒๕๕๐, หน้า ๓๕.

^{๑๓} วัชรากลดาณาท, “ชุมชนบ้านสมเด็จเจ้าพระยา: กรณีศึกษาชุมชนเมืองของสังคมไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น” (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๗.

^{๑๔} สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, การศึกษาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่านกุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตธนบุรี, ๒๕๕๐, หน้า ๓๕.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

เป็นชุมชนชาวมุสลิม เดิมมาจากสมัยอยุธยา เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก มีมัสยิดทรงไทยซึ่งเป็นการผสมผสานทางด้านสถาปัตยกรรมให้เข้ากับภูมิอากาศ^{๑๖}

ดังนั้นจากชุมชนที่อยู่ร่วมกันดังกล่าว ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วย ไทย จีน ฝรั่ง แขก ซึ่งนับถือศาสนาต่างกัน มีประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนศาสนสถานอันเป็นที่เคารพศรัทธาเช่น วัด โบสถ์ มัสยิด และศาลเจ้า ทั้งสามชุมชนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแต่ละชุมชนมีลักษณะเฉพาะตัวทั้งวิถีความเป็นอยู่ ศาสนาและพิธีกรรมความเชื่อ แต่คนในสามชุมชนอยู่กันอย่างพึ่งพา ช่วยเหลือผูกพันกันฉันท์เพื่อนที่เข้าใจพื้นฐานความคิด ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญของแต่ละศาสนาแต่ละชุมชน จะมีการมาร่วมทำบุญช่วยเหลือกันข้ามศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสามัคคีกันยาวนานซึ่งมาจากจุดรวมของแกนหลักศาสนาที่เหมือนกัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว แขวงวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงหลักคำสอนว่าด้วยการอยู่ร่วมกันของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม อีกทั้งประวัติความเป็นมาความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีปฏิบัติแห่งการอยู่ร่วมกัน ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข รวมถึงศึกษาปัญหาอุปสรรค และประยุกต์ใช้เป็นแนวทางและตัวอย่างในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในชุมชนที่มีพหุวัฒนธรรมทางศาสนาในสังคมไทยต่อไป

^{๑๖} สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, การศึกษาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่านกุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตธนบุรี, ๒๕๕๐, หน้า ๓๕.

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการและคำสอนว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน ของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติและกิจกรรมในการอยู่ร่วมกัน ของชาวพุทธ ชาวคริสต์ ชาวอิสลาม ในชุมชนกุฎิจีน ชุมชนกุฎิขาว ชุมชนวัดกัลยาณมิตร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกัน ของชุมชนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันเพื่อเป็นตัวอย่างและการประยุกต์แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคม

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อศึกษาหลักคำสอนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม หลักปฏิบัติ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ทศนคติ ของแต่ละศาสนา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาศึกษาคือ ชุมชนกุฎิจีน ชุมชนกุฎิขาว ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ซึ่งชุมชนนี้มีหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งนับถือศาสนาต่างกัน ทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม แขวงวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ผู้นำของชุมชน ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม นักบวชของศาสนาคริสต์ และเจ้าหน้าที่เขตธนบุรีที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนรวม ๑๓ คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview)

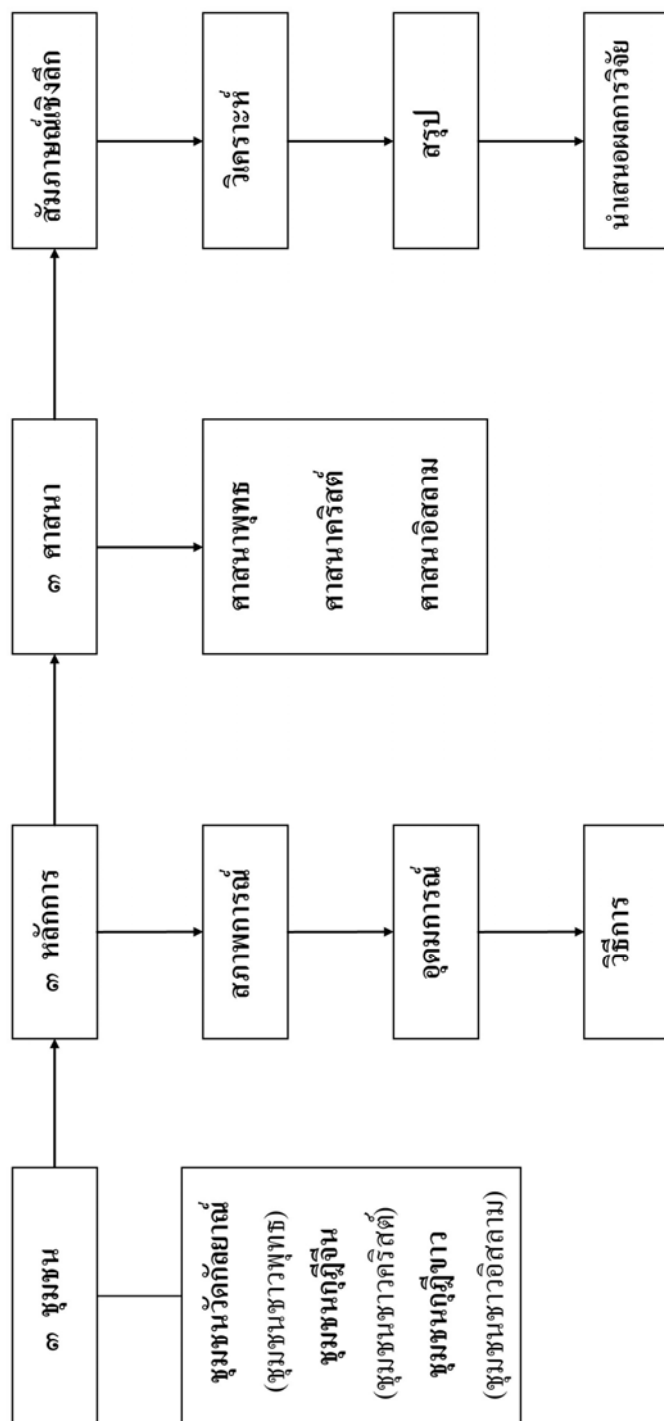
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ หลักการและหลักคำสอนว่าด้วยการอยู่ร่วมกันของ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ความสัมพันธ์ทางสังคมชุมชนชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ในชุมชนทั้ง ๓ ชุมชนมีลักษณะความเป็นมาอย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหาและอุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนทั้ง ๓ ชุมชนมีอะไรบ้างและมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

๑.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หลักคำสอน หลักคำสอนของศาสนาพุทธ หลักคำสอนของศาสนาคริสต์ หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

หลักการอยู่ร่วมกัน หมายถึง หลักการ อุดมการณ์ และวิธีการในการอยู่ร่วมกัน ชุมชนที่นับถือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

ชุมชน หมายถึง ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว

หลักคำสอนศาสนาพุทธ หมายถึง คำสอนของพุทธศาสนา สอนการดำเนินชีวิต ตามทางสายกลาง คือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งหลักธรรมข้อนี้ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ทำให้รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย มุ่งความสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

หลักคำสอนศาสนาคริสต์ หมายถึง คำสอนของศาสนาคริสต์ สอนเรื่องการรักตนเอง หมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุขผู้มีจิตใจอ่อนโยนก็เป็นสุข ผู้ชอบธรรม ก็เป็นสุข ผู้ที่ได้แสดงความเมตตา ก็เป็นสุข ผู้ที่มีใจบริสุทธิ์ ก็เป็นสุข ผู้ที่สร้างสันติก็เป็นสุข แม้แต่ผู้ที่ถูกเบียดเบียนข่มเหง ไล่ร้ายเพราะท่านเป็นศิษย์ของเราก็เป็นสุขเพราะรางวัลของท่านในสวรรค์นั้นยิ่งใหญ่

หลักคำสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง หลักศาสนามีหลักที่สำคัญคือหลักศรัทธา เชื่อในเรื่องของบาป-บุญ เชื่อว่า พระผู้เป็นเจ้าติดตามเราทุกขณะ ซึ่งความเชื่อนี้เกิดขึ้นแล้วลบล้างไม่ได้ ถ้าสถาบันครอบครัว ไม่มีหลักความเชื่อในศาสนาแล้วยากที่จะควบคุมครอบครัวให้อยู่ในหลักศาสนาได้ แต่เมื่อมองในสังคมมุสลิม ศาสนายังสามารถที่จะเข้ามาควบคุมดูแลครอบครัวได้ ถ้าชาวมุสลิมเข้าใจ ตระหนักรู้ และนำมาปรับใช้อย่างจริงจัง

บุคคลต่างศาสนา หมายถึง บุคคลที่อยู่อาศัยร่วมกันในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว ซึ่งนับถือศาสนาต่างกัน อาศัยอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติและศาสนา

๑.๓) ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้านี้ ได้ค้นคว้างานวิจัยทางวิชาการ และวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการหลักการและคำสอนว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน ของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ตลอดจนประวัติศาสตร์ ในชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว ชุมชนวัดกัลยาณมิตร เอกสารและผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องประมวลได้ดังนี้

ก. หนังสือ

(๑) พุทธทาสภิกขุ^{๑๑} ท่านอาจารย์พระพุทธทาสสอนว่า “ความรักผู้อื่นคือหัวใจของทุกศาสนา” ท่านเคยกล่าวกับทุกฝ่ายว่า ศาสนานั้นจะสอนให้มนุษย์มีความรักต่อกัน ถ้าศาสนาใด ๆ ไม่สอนเรื่องความรักแล้วก็ไม่เรียกว่าศาสนา การทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างศาสนาด้วยเจตนาดีต่อกัน ย่อมนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อกันและกัน และนำไปสู่การมีความนึกคิดและการกระทำที่ไม่กระทบกระทั่งกัน ย่อมนำไปสู่การรวมกันเป็นหน่วยแห่งสันติสุขหน่วยเอกของโลก

(๒) กิริติ บุญเจือ^{๑๒} ได้อธิบายถึงความเข้าใจเกี่ยวกับพระคัมภีร์ไบเบิลการประยุกต์หลักคำสอนเพื่อใช้ในสังคมในการดำเนินชีวิตสำหรับชาวคริสต์ทุกคนที่เป็นลูกของพระบิดาเดียวกันเป็นพี่น้องร่วมโลกกัน ต้องร่วมทุกข์ร่วมสุข พร้อมทั้งจะเสียสละ ต้องเคารพสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย หลักธรรมของสังคม กฎระเบียบของสังคม มีความสัมพันธ์กับศาสนิกทุกศาสนาด้วยความเคารพต่อความเชื่อและความศรัทธา ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น มุ่งร้ายต่อกันกัน

^{๑๑}พุทธทาสภิกขุ, *คริสต์ธรรม และพุทธธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ ๒๕๔๕), คำนำ.

^{๑๒}กิริติ บุญเจือ, *หลักความเชื่อของชาวคริสต์คาทอลิก* (คริสต์ศาสนาภาคแรก), พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

(๓) คุณ โทชันท์^{๑๙} ได้กล่าวถึงบทบาทของศาสนาพุทธต่อสังคม สอนให้คนมีพื้นฐานชีวิตที่ดีงาม ทำให้สังคมเป็นสังคมที่ดีงามด้วย สอนให้คนรู้จักแก้ปัญหา ทำให้สามารถช่วยแก้ปัญหาให้สังคมด้วย เป็นแหล่งความรู้และการศึกษาของสังคม ทำให้สังคมมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม บทบาทของศาสนาคริสต์ ต่อสังคม เป็นศาสนาที่อุดมไปด้วยความรักทำให้สังคมมีแต่ความสงบและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่มีการเบียดเบียนกันในสังคม พระบัญญัติ ๑๐ ประการ ข้อ ๖-๑๐ ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข สอนคนให้รู้จักเกรงกลัวต่อบาป ทำให้สังคมมีแต่คนที่มีความเจริญทางด้านจิตใจ บทบาทของศาสนาอิสลามต่อสังคม สังคมของชาวมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เนื่องจากศาสนาอิสลามมีหลักธรรมที่สอนคนในทางเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่นสังคมชาวมุสลิมเคร่งครัดในประเพณีแสดงถึงพลังอำนาจที่จะสามารถนำไปทำประโยชน์แก่สังคมได้

(๔) ภัทรพร สิริกาญจน์ และคณะ^{๒๐} ศาสนาคริสต์ สอนให้รับผิดชอบที่จะดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระเยซูคริสต์ และประพฤติกรรมเป็นศาสนิกที่ดี ชาวคริสต์มีความมั่นใจในความรักของพระเจ้าและดำรงชีวิตด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งที่พระเจ้าทรงสร้างขึ้น ชาวคริสต์ที่ดียอมเต็มใจที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัวและมีกำลังใจในการทำดีโดยเหตุที่พวกเขาเป็นผู้เคารพในสิ่งสร้างสรรค์ของพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์

(๕) พี่น ดอกบัว^{๒๑} ได้กล่าวว่า อุดมการณ์สูงสุดของพุทธศาสนา คือการบรรลุนิพพาน สิ้นอาสวะกิเลสทั้งปวง ส่วนวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงนิพพาน คือการปฏิบัติตนตามอริยมรรค มีองค์ ๘ ส่วนอุดมการณ์ของศาสนาคริสต์ คือได้ไปเกิดบนสวรรค์กับพระเจ้า ชั่วนิรันดร์ และวิธีการปฏิบัติคือการภักดี และปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้า ส่วนเป้าหมายสูงสุดของศาสนาอิสลามคือการได้ไปเกิดบนสวรรค์กับพระเจ้า และวิธีปฏิบัติคือการปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้า

^{๑๙} คุณ โทชันท์, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์, ๒๕๓๓), หน้า ๔-๕.

^{๒๐} ภัทรพร สิริกาญจน์ และคณะ, ความรู้พื้นฐานทางศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๐.

^{๒๑} พี่น ดอกบัว, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร ๒๕๔๔), หน้า ๒๕๑-๒๕๔.

(๖) มนต์ ทองชัย^{๒๒} ได้กล่าวถึงความสอดคล้องกันของคำสอนของทุกศาสนา เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยดีของสังคมมนุษย์ แม้ว่าคำสอนของศาสนาแต่ละศาสนาจะใช้ภาษาพูดและมีวิธีการที่ผิดแผกแตกต่างกันออกไป เป็นเพียงส่วนประกอบปลีกย่อย แต่จะมีความสอดคล้องกันในหลักการสำคัญ ในเรื่องความสุขสูงสุดของชีวิต หลักการดำเนินชีวิต เพื่อความสงบสุข และสอนเรื่องหลักปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิต

(๗) สมชัย อนุমানราชชน^{๒๓} ได้กล่าวว่าความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามได้ดียิ่งขึ้น ในหมู่ประชาชนชาวไทย ส่งเสริมวิชาความรู้ เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ที่ประชาชนชาวไทย ส่งเสริมวิชาความรู้ เกี่ยวกับศาสนาต่างๆ ที่ชาวไทยยึดถือปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว ให้กว้างขวางขึ้น ทำให้ชาวพุทธมีความเข้าใจเรื่องศาสนาอิสลามมากขึ้น เป็นเรื่องที่มีส่วนช่วยสร้างความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นระหว่างชาวไทยมุสลิม เพื่อสันติภาพ เพื่อความรัก ความเข้าใจของคนไทย

(๘) เสาวนีย์ จิตต์หมวด^{๒๔} ได้กล่าวว่า ศาสนาอิสลามเป็นมากกว่าศาสนา คือเป็นวัฒนธรรม เป็นระบอบในการดำเนินชีวิต ศาสนาอิสลามจึงไม่มีนักบวช ดังนั้นมุสลิมทุกคนจึงต้องมีทั้งหลักความศรัทธา และหลักปฏิบัติ ซึ่งศาสนาอิสลามได้วางแนวทางแห่งการปฏิบัติไว้ทุกอย่างก้าวในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมอิสลามมีทั้งลักษณะที่เป็นที่เป็นข้อห้าม และข้อใช้ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความศรัทธา

(๙) เสรี พงศ์พิศ^{๒๕} ได้กล่าวว่า การมีชีวิตร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันระหว่างผู้คนที่ฐานะไม่เสมอกัน การแบ่งปันทรัพย์สินซึ่งจำเป็นเพื่อการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบัญญัติ ๑๐ ประการ การแบ่งปันเป็นการแสดงออกถึงน้ำใจที่มีต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เพราะทุกคนเป็นบุตรของพระเจ้าและมีหน้าที่ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

^{๒๒}มนต์ ทองชัย, ศาสนาสากล, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ ๒๕๕๖), หน้า ๒๑๘-๒๑๙.

^{๒๓}สมชัย อนุমানราชชน, อัล อิสลาม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัททูอัส จำกัด ๒๕๕๐), บทนำ.

^{๒๔}เสาวนีย์ จิตต์หมวด, กลุ่มชาติพันธุ์: ชาวไทยมุสลิม, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนสงารุจิระอัมพร พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๒๕๓๑), หน้า ๕.

^{๒๕}เสรี พงศ์พิศ, ศาสนาคริสต์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๖๗-๑๖๘.

(๑๐) ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์^{๒๖} ได้เปรียบเทียบหลักคำสอนของแต่ละศาสนา ว่ามีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ มีคุณธรรม ความชอบธรรมเป็นรากฐาน เป็นเครื่องค้ำประกันจิตใจ ศาสนิกชนมุ่งละชั่ว บำเพ็ญบุญ กตัญญูกตเวที เคารพมารดา บิดา ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณ อ่อนน้อม อดกลั่น เสียดสละ แบ่งปันแก่กันและกัน ด้วยน้ำใจไมตรี เมตตากรุณา สามัคคี กลมเกลียว ให้อภัย ซึ่งกันและกันซึ่งมีความสอดคล้องกัน

ข. งานวิจัย

(๑) พระครูบรรลิกขการ (บุญเสริม ชนะฤทธิ์)^{๒๗} วิทยานิพนธ์เรื่อง “พุทธจริยาวัตร กับพระจริยาวัตรของพระเยซูคริสต์ : การศึกษาเปรียบเทียบในมหาปริณิพพานสูตร กับพระวรสารลูกา” จากการวิจัยพบว่า พระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า และพระเยซูคริสต์ มีความแตกต่างกันในด้านหลักการ แต่ในด้านอุดมการณ์ และวิธีการ มีลักษณะเดียวกันคือ ประสงค์ความสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ ด้วยเป้าหมายประสงค์ดังกล่าว พระพุทธเจ้าและพระเยซูคริสต์มีบทบาทในการเผยแผ่ บทบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับศาสนิกชน ได้นำเอาไปประพฤติปฏิบัติเป็นอย่างดี

(๒) สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา^{๒๘} การศึกษาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่านกุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตธนบุรี จากการวิจัยพบว่า กลุ่มคนหลายเชื้อชาติหลากหลายวัฒนธรรมที่นับถือศาสนาต่างกันทั้ง ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม โดยกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้สามารถรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ได้ ปรากฏแบบแผน ประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนศาสนสถานอันเป็นที่เคารพศรัทธาของชุมชนไว้ได้

^{๒๖} ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์, สุนทรียธรรม หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมโลกเดียวกันอย่างสันติสุข คริสต์ พุทธ ยูดาห์ อิสลาม อินดู, (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๒๕), หน้า ๓๔-๓๕.

^{๒๗} พระครูบรรลิกขการ (บุญเสริม ชนะฤทธิ์), “พุทธจริยาวัตร กับพระจริยาวัตรของพระเยซูคริสต์ : การศึกษาเปรียบเทียบในมหาปริณิพพานสูตร กับพระวรสารลูกา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^{๒๘} สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, “การศึกษาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่านกุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง” เขตธนบุรี, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๐, หน้า ๘๔.

(๓) เจษฎาภรณ์ รอดภัย ^{๒๕} “การศึกษาวิเคราะห์หลักโอวาทปาฏิโมกข์ในทัศนะของพระเถระในประเทศไทย จากการวิจัยพบว่า ใจความพระโอวาทปาฏิโมกข์ นั้นมีสาระสำคัญที่ควรยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติมี ๑๓ ประการ คือหลักการ ๓ ประการ อุดมการณ์ ๔ ประการ และวิธีการ ๖ ประการ ซึ่งเป็นข้อยึดถือปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชน

(๔) วัชรฯ คลายนาทร วิจัยเรื่อง^{๒๖} ชุมชนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา : กรณีศึกษาชุมชนเมืองของสังคมไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากการวิจัยพบว่า การศึกษาชุมชนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนที่มีความแตกต่าง ในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และชนชั้น รวมถึงผลของการแพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตกที่ก่อให้เกิดพัฒนาการ ของสถาบันสังคมของไทยในชุมชนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและเป็นชุมชนที่มีความสำคัญ ต่อการ แพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตกอันก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแก่ สังคมไทยในสมัยต่อมา

(๕) วัชรฯ คลายนาทร^{๒๗} งานวิจัยเรื่อง ตามรอยเสด็จ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ศึกษาจากพงศาวดารและสถานที่จริง จากการวิจัยพบว่า ธนบุรีเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมยาวนาน มีพระมหากษัตริย์ผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวง คือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่สถาปนาเมืองกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ประกอบด้วยชุมชนชาวไทยและชาวต่างชาติหลากหลายที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมาตั้งแต่อดีต

^{๒๕} เจษฎาภรณ์ รอดภัย, “การศึกษาวิเคราะห์หลักโอวาทปาฏิโมกข์ในทัศนะของพระเถระในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕, (บทคัดย่อ).

^{๒๖} วัชรฯ คลายนาทร, “ชุมชนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา : กรณีศึกษาชุมชนเมืองของสังคมไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น” (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๔) หน้า ๑๕๖.

^{๒๗} วัชรฯ คลายนาทร, งานวิจัยเรื่อง “ตามรอยเสด็จ สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ศึกษาจากพงศาวดารและสถานที่จริง”, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๕, หน้า ๑๕๖.

(๕) ศิริพงษ์ ทองมีมา^{๓๒} วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดเรื่อง “พระเจ้า” ของพุทธทาสภิกขุ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของนักวิชาการชาวพุทธ และชาวคริสต์ไทยและพุทธศาสนิกชนกับคริสต์ศาสนิกชนไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จากการวิจัยพบว่า ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้แสดงปณิธาน ๓ ประการคือ ๑ การทำให้ศาสนิกชนเข้าถึงหัวใจแห่งคำสอนของศาสนาตน ๒ ทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา ๓ การนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยม

(๖) นัยน์ปพร สุภาภรณ์^{๓๓} วิทยานิพนธ์เรื่อง ความผูกพันกับชุมชนของประชาชนในชุมชนแขวงวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน วัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว ทั้งสามชุมชนมีความผูกพันกันทุกด้าน ด้านความผูกพันกับสถานที่ ด้านความรู้สึกรักชุมชน ด้านความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและ ความแตกต่างด้านการนับถือศาสนา ทำให้คนมีความผูกพันกับชุมชนรวมทุกด้าน

(๗) กิตติพร ใจบุญ และคณะ^{๓๔} โครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน : กรณีศึกษาย่านกุฎีจีนและพื้นที่ใกล้เคียง ผลการศึกษายืนยันว่า แหล่งวัฒนธรรมย่านกุฎีจีนและพื้นที่ใกล้เคียงที่สำคัญมีอยู่จำนวน ๕ แห่ง แหล่งวัฒนธรรมหลายแห่งมีสถานภาพและบทบาทสำคัญหลายอย่าง เช่นเป็นทั้งศาสนสถาน โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นแหล่งผลิตสินค้าอันเป็นรายได้ของชุมชน

^{๓๒}ศิริพงษ์ ทองมีมา, “แนวคิดเรื่อง “พระเจ้า” ของพุทธทาสภิกขุ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของนักวิชาการชาวพุทธ และชาวคริสต์ไทยและพุทธศาสนิกชนกับคริสต์ศาสนิกชนไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร”. (บทคัดย่อ).

^{๓๓}นัยน์ปพร สุภาภรณ์, “ความผูกพันกับชุมชนของประชาชนในชุมชนแขวงวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๓๔}กิตติพร ใจบุญ และคณะ, “โครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน : กรณีศึกษาย่านกุฎีจีนและพื้นที่ใกล้เคียง” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๓.

(๘) วิโรจ นาคชาตรี^{๓๕} รายงานการวิจัยเรื่อง หลักปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่น ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา และศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยพบว่า ถ้าบุคคลศึกษาศาสนาและมีความรู้ในคำสอนทางศาสนาที่ถูกต้องย่อมไม่มีการแบ่งแยกเรื่องดินแดน เชื้อชาติ วัฒนธรรม แม้กระทั่งในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม ผู้เป็นศาสนิกชนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้น ผู้เป็นศาสนิกชนที่ดีจึงจำเป็นต้องร่วมมือส่งเสริม สนับสนุน แบ่งปันความรู้และประสบการณ์แก่กันและกัน เพื่อสันติภาพและความสุขที่แท้จริงของมนุษยชาติ ที่สำคัญที่สุดคือความร่วมมือระหว่างศาสนาที่เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้สำหรับสันติภาพของสังคม

(๙) อัสวิน ชาบารา^{๓๖} วิชานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาชุมชนมุสลิมบริเวณคลองบางกอกใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า การที่ศาสนาอิสลามได้เข้ามาเติบโตในประเทศไทย ก็เนื่องมาจากการที่ประเทศไทยไม่มีการกีดกันทางด้านศาสนา จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติไทยตลอดมานั้น พบว่า บรรดาชาวมุสลิมในแผ่นดินนี้ มีแต่ความจงรักภักดีต่อประเทศและพระมหากษัตริย์มาโดยตลอดและไม่เคยปรากฏความขัดแย้งหรือได้เคยมีการทรยศต่อชาติบ้านเมืองเกิดขึ้นเลย อีกทั้งยังได้รับราชการในตำแหน่งสูง ซึ่งในตำแหน่งต่างๆที่ชาวมุสลิมได้รับนั้น ก็ได้มีส่วนร่วมในการสร้างประเทศไทยในสมัยโบราณ และได้เข้าช่วยกอบกู้ประเทศไว้ ไม่ให้ตกไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาติอื่น ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ที่ชาติมหาอำนาจตะวันตกได้แพร่ขยายอาณาเขตเข้ามาในภูมิภาคนี้จึงกล่าวได้ว่าชุมชนมุสลิม โดยเฉพาะบริเวณคลองบางกอกใหญ่นี้ เป็นชุมชนที่สำคัญและมีบทบาทอย่างสูงในการร่วมรักษาเอกราชของแผ่นดินมาช้านานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนทางพหุวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์

^{๓๕}วิโรจ นาคชาตรี, “รายงานการวิจัยเรื่อง หลักปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่น ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา และศาสนาอิสลาม”, รายงานการวิจัย, ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒. บทคัดย่อ.

^{๓๖}อัสวิน ชาบารา, “การศึกษาชุมชนมุสลิมบริเวณคลองบางกอกใหญ่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี), (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒๐.

รวมถึงหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติตามหลักศาสนาต่าง ๆ แต่การอยู่ร่วมกันในสังคมที่นับถือศาสนาต่างกันหรือพหุวัฒนธรรมทางศาสนานั้น สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้อย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหลักการและวิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อวิจัยให้เห็นถึงแนวคิดหรือหลักพื้นฐานและหลักปฏิบัติหรือวิถีชีวิต ชุมชน โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนชุมชน ในประเด็น โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละศาสนาและโครงการกิจกรรมร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นเงื่อนไขเฉพาะของ ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข รวมถึงปัจจัยความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในสังคมต่อไป

๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาการอยู่ร่วมกัน ของชุมชนที่นับถือศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลามชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนกุฎีขาว เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

๑.๘.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งคัมภีร์ หนังสือ ตำรา และงานวิจัย และหนังสือที่เกี่ยวข้อง

๑.๘.๒ การศึกษาในภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ผู้นำของชุมชน และบุคคลในชุมชนจำนวน ๑๓ คน เพื่อศึกษาวิถีการดำรงชีวิต เกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติ เกี่ยวกับการนับถือศาสนาของบุคคลในชุมชน การอยู่ร่วมกัน การแก้ไขปัญหา โดยการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการของชุมชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

๑.๘.๒.๑ การบันทึกข้อมูล

๑.๘.๒.๒ การเก็บข้อมูล

๑.๘.๒.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลและตีความ

๑.๘.๒.๔ การวิเคราะห์สรุปข้อมูล

๑.๘.๓ บันทึกเทปบันทึกภาพขณะทำการสัมภาษณ์

๑.๘.๔ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาวิเคราะห์ ตามหลักพรรณนาวิธี เรียบเรียงเป็นเนื้อหาวิทยานิพนธ์

๑.๘.๕ สรุปและนำเสนอผลการวิจัย ด้วยวิธีเชิงพรรณนา

๑.๕ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๕.๑ ได้ทราบถึงหลักการและคำสอนว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน ของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม

๑.๕.๒ ได้ทราบถึงวิถีปฏิบัติและกิจกรรมในการอยู่ร่วมกัน ของชาวพุทธ ชาวคริสต์ ชาวอิสลาม ในชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีขาว ชุมชนวัดกัลยาณมิตร

๑.๕.๓ ได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกัน ของชุมชนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันเพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางประยุกต์การอยู่ร่วมกัน ในสังคม

๑.๕.๔ ได้องค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา เกิดการยอมรับกันทางพหุวัฒนธรรมทางศาสนาเกิด ความรู้รักสามัคคีกันในสังคมที่อาศัยร่วมกัน